

Rørdrummen (*Botaurus stellaris* (L.)) i Danmark 1957.

Af **BERNT LØPPENTHIN.**

(With a summary in English: The Status of the Bittern (*Botaurus stellaris* (L.))
in Denmark 1957).

(Meddelelse fra Naturfredningsrådets Reservatudvalg, Nr. 55).

De danske ornithologer, der har kendt Vest Stadil Fjord som en af vore mest særprægede og traditionsrige vandfugle-lokaliteter, modtog meddelelsen om, at man arbejdede på dens afvanding, med en blanding af sorg, harme og forundring. Herfra havde de mænd, der i begyndelsen af 1900-tallet stod sammen om stiftelsen af Dansk Ornithologisk Forening, hentet en meget væsentlig del af deres viden om de store rørskoves fuglefauna. Herfra havde HENNING WEIS hentet materiale til sin bog om Kærhøge (København 1923), der står som et værdigt minde om den fremragende, alt for tidligt afdøde ornitholog. J. BJERG-THOMSENS »Fugle fra Fjorden« (København 1933) vil også blive husket, ikke mindst fordi dens hovedemne var Rørdrummen i Vest Stadil Fjord.

Statistikken siger, at Danmark mister omkring 10.000 ha agerjord om året. Indbefattet heri er dog arealer, som overgår til gartneri og andet produktivt formål; det drejer sig ikke om lutter vejanlæg og flyvepladser. For at erstatte disse for landbruget tabte terræner skal fjorde inddiges og moser afvandes; det er en udvikling, som naturelskeren må beklage, men som ingen kan sætte sig imod, og hvis der kan frembringes rentable dyrkningsarealer, er den vel også til at affinde sig med. Filsø i Ribe amt er et eksempel på dette.

I Vest Stadil Fjord fandtes Danmarks største sammenhængende rørskov, afbrudt af 3 søer eller »dyb«, hvoraf det sydlige var langt det største, og det er stadig det største, for det mellemste og det nordlige »dyb« nord for kørevejen fra Brunbjerg Huse til den vej, der går på langs ad Husby Klit, eksisterer ikke mere. Vandstanden skulde sænkes, så at den i det sydlige dyb vilde falde til omkring 1 m, i det mellemste dyb til ca. 35 cm og i det nordlige dyb til ca. 20 cm. Bunden var fast, kun enkelte steder blødere; men at dens hovedbestanddel var sand, kunde ingen nægte. Der turde vel være grænser

for, hvad det kan betale sig at gå i lag med på steder, hvor man skal grave og pumpe for at få vandet bort, og hvor masser af kunstige næringsstoffer skal tilføres arealet, fragtet dertil på lastbiler, for at en tålelig afgrøde skal kunne præsteres; og i særlig tørre forsømte, hvor de sjællandske græsmarker står svedne undtagen på Stevns, kan jeg vanskeligt tænke mig, at afgrøderne i Vest Stadil Fjords sand kan klare sig. Vest Stadil Fjord var en ruin af et mislykket udtørningsforetagende. Den afvanding, som man forsøgte i 1800-tallet, blev opgivet, fordi der kom sandflugt på de tørlagte arealer, hvorefter vandet igen fik lov at stige, og det berømte, vidunderlige terræn blev skabt. Dets værdier var »jagt, fiskeri og rørsvær« og for ornithologerne var det et eldorado. De og mange andre ønskede, at Rørdrummens tilholdssteder skulde opretholdes i stedet for at omdannes til uskønne sandflugtsarealer; men ingen tog hensyn til disse ønsker.

Der var ikke enighed om udtørningens berettigelse, hvad angik Vest Stadil Fjord, heller ikke inden for landvindingsfolkenes snævrere kreds; men de, der anså det for rigtigst at bevare området, som det var, blev stemt ned. Naturfredningsrådet protesterede kraftigt mod afvandingsplanerne, men uden at blive hørt. I Danmarks Naturfredningsforening, i hvis naturvidenskabelige udvalg forf. varetager de ornithologiske interesser, diskuteredes tilfældet Vest Stadil Fjord grundigt; men på grundlag af informationer, som man havde eller skaffede sig, var det åbenbart, at en fredningssag på forhånd måtte anses for tabt. Derfor så man sig ikke i stand til at foretage noget yderligere skridt, hvilket jeg måtte affinde mig med. Om Rørdrummen skrev jeg: »Ialt huser Danmark vel nu omkring 30 par af denne mærkelige hejre. Af andre danske ynglepladser kendes kun Hanherreds Vejler og Tinglev Mose samt Maribosøerne. Terrænerne ved Vidåen og på Als er vistnok desværre nu forladt.«

Værdien 30 som mål for det samlede antal rørdrumpar¹⁾ i Danmark, fuglene i Vest Stadil Fjord medregnet, anså jeg for

¹⁾ Betegnelsen »par« kan måske betragtes som en vanemæssig tilsnigelse i denne forbindelse, da Rørdrummen næppe har nogen pardannelse i bogstavelig forstand. ♂ deltager hverken i redebygningen, rugningen eller ungerne opmadrning; den kan have parret sig med mere end een ♀ og er måske lige så indifferent over for yngelen som f. eks. Brushaner og Urhaner. Strengt taget kan man ikke

at ligge i underkanten af det sandsynlige. Andre mente, at det samlede antal for samtlige kendte danske ynglepladser i Thisted, Ringkøbing, Tønder, Sønderborg og Maribo amter lå højere, hen imod 50 par. Men atter andre og deriblandt medlemmer af Naturfredningsrådet mente, at der var væsentligt færre ynglende Rørdrummer i Danmark. Man ønskede forholdet undersøgt, og jeg modtog med glæde og tak opfordring fra Naturfredningsrådets formand, prof. dr. phil. R. SPÄRCK, til at besøge samtlige danske rørdrumlokaliteter i forsommeren 1957 for at skaffe et overblik over forholdene i den udstrækning, der var mulighed for.

Jeg regnede ikke med at nå de 30 par, som jeg [i efteråret 1955] havde anslået bestanden til. Den sene, hårde vinter 1956 havde taget sin told af bestanden. J. CHR. HARBOE (mundtlig meddelelse) angav, at døde Rørdrummer var fundet nævnte forår både ved Vidåen og Tinglev, og andre ornithologer, som havde besøgt rørdrumlokaliteter 1956, berettede om en meget fåtallig forekomst dette år. En isvinter, hvor Rørdrummerne sulter ihjel, er nok en stærkt begrænsende faktor, men der er normalt ingen grund til at regne med, at bestanden uddør totalt af den grund. Hvis yngleterrænerne bevarer deres karakter, stadig yder tilstrækkelig dækning og producerer føde nok, vil de tiloversblevne fugle, der må anses for bestandens kraftigste individer, formere sig, til normal tæthed inden for det pågældende område igen er opnået.

Den første rørdrumlokalitet, jeg besøgte 1957, var Vidåen, hvor jeg opholdt mig 9.-10. maj, til dels i selskab med lærer HENRY LARSEN; denne angav, at han ved tidligere besøg i nævnte forår havde hørt flere ♂♂ pauke på strækningen mellem Rudbøl og Møllehus, hvor der er fortrinligt rørdrumterræn. Nordsiden af denne strækning af Vidåen er ofte besøgt af danske ornithologer, og jeg har selv tidligere (12. maj 1952) iagttaget Rørdrum her; men sydsiden overfor er langt vanskeligere tilgængelig og derfor mindre besøgt herfra. Åens bred og en eng nord for Rudbøl Sø hører til Danmark; men

beregne en rørdrumbestands størrelse efter antallet af paukende ♂♂; men de kan lokaliseres, hvad ♀♀ ikke kan, med mindre man går terrænet systematisk igennem og finder rederne. I alle tilfælde turde det være mere hensigtsmæssigt at angive et nogenlunde sandsynligt antal par i stedet for at angive et tal for individer, som det er umuligt at beregne blot tilnærmelsesvis nøjagtigt.

diget, der beskytter de bagved liggende enge mod oversvømmelser, er tysk statsområde, så det er næsten umuligt at undersøge denne strækning til fods uden at passere landegrænsen. Teoretisk kan det lade sig gøre fra Møllehus, men ikke fra Rudbøl, og under alle omstændigheder kan et besøg i dette område volde vanskeligheder, da det faktisk ligger uden for det danske grænsepolitisk kontrolmuligheder. For eventuelle formaliteters skyld havde jeg en skrivelse om, at besøget fandt sted på Naturfredningsrådets vegne, og da jeg passerede Tønder, henvendte jeg mig på politistationen for nærmere information. Alt gik, som det skulde, og på de danske og tyske grænseposter, jeg passerede, mødte jeg kun velvilje.

Under opholdet ved Vidåen benyttede jeg dels en båd, dels gik jeg i eller langs bredvegetationen langs begge sider af åen. På rørene sås tydelige mærker efter en ret høj vandstand, som havde hersket tidligere på året. Med sikkerhed hørte jeg kun 1 Rørdrum, der begyndte at pauke kl. ca. 19 og fortsatte regelmæssigt hele aftenen. Næste morgen, 10. maj, var jeg ved Vidåen (Lægan kro) kl. ca. 5; fuglen hørtes regelmæssigt til kl. ca. 8 fra samme sted. Om aftenen 9. maj hørtes muligvis endnu en Rørdrum; men jeg kan ikke udelukke fejlorientering fra båden i det ret bugtede åløb og tør således kun garantere for tilstedeværelsen af 1 ♂.

Af andre bemærkelsesværdige iagttagelser ved Vidåen skal nævnes, at Rørhøgen (*Circus aeruginosus*) var påfaldende talrig. Jeg regner med mindst 10–12 par på den besøgte strækning. En rede, jeg fandt i en tæt tagrørbevoksning ud for Avntoft, var mere end meterhøj og indeholdt 4 næsten klækkefærdige æg; æglægningen er altså begyndt før midten af april. ♀ lettede først, da jeg var 5–6 m fra den. Endvidere så jeg 2 par Hødehøge, 2 par Sortkrager med rede i nogle store buske og på strejf 3 Dværghmåger og 3 Ravn. Blishønen var meget fåtallig, og der var også meget få ænder. Den tidligere høje vandstand har sikkert haft indflydelse her; en forladt, gennemvåd gråanderede bestyrkede denne formodning.

Om eftermiddagen 10. maj ankom jeg til Tinglev Sø. Her paukede 1 Rørdrum regelmæssigt fra om aftenen kl. ca. 19 til næste morgen kl. ca. 7; den stod nogenlunde samme sted hele tiden. Til sammenligning skal nævnes, at J. CHR. HARBOE

(mundtlig meddelelse) konstaterede 3 kuld Rørdrum ved Tinglev 1953; han fandt 2 reder og så et tredje sted en Rørdrum (♀), der uafbrudt fløj med føde til ungerne. Endvidere kan bemærkes 1 à 2 par Rørhøge, et enkelt par Hedehøge, og om morgenen 11. maj traf jeg 2 Græshoppesangere, der smuttede livligt omkring i solskinnet til trods for, at der havde været meget tæt rimtåge ved daggry og et par graders frost om natten.

Aftenen 11. maj tilbragte jeg ved Ketting Nor på Als uden at høre eller se nogen Rørdrum, og forp. STEFFENSEN, der bor ved terrænet, havde ikke hørt nogen pauken i foråret 1957. Morgenen 12. maj var jeg et par timer med samme negative resultat ved Miang Dam, der har fremragende rørdrumterræn. Jeg opsøgte stedets forpagter, hr. JANKER, der heller ikke havde hørt pauken i foråret 1957. Ved Ketting Nor har Rørdrummen før holdt til; jeg véd dog ikke, om rede nogensinde er fundet der. Ved Miang Dam blev en rede fundet 1943. Begge lokaliteter havde et enkelt par Rørhøge og adskillige Grågæs. Om formiddagen kørte jeg til Nordborg, bl. a. for at bese Nordborg Sø; men jeg gjorde intet særligt ud af den, da den forekom mig uegnet som opholdssted for Rørdrum. På direkte forespørgsel til farver O. BEHREND'S svarede denne (brev af 8. december 1957), at han selv intet kunde oplyse ud over, at han »i et af de lokale blade . . . læste en beretning om, at Rørdrummen, efter hvad der her oplystes, i tidligere år var hørt ved Nordborg sø, men i år nu tillige var at høre i Gammeldam (en mose lige syd for Nordborg by) og således kunne høres begge steder nu (sidst i maj).« Endvidere meddeler BEHREND'S, at en død Rørdrum blev fundet ved Nordborg sø i vinteren 1954, og den skal jævnlig være hørt ved Hopsø nordvest for Nordborg 1953. Her blev fundet en død Rørdrum »ved vårbrud 1956«; fuglen er åbenbart sultet ihjel i den strenge senvinter, der også krævede ofre blandt Rørdrummerne andre steder i landet. Jeg besøgte ikke Hopsø og har ikke tidligere haft opmærksomheden henvendt på denne lokalitet. Jeg véd ikke, om Rørdrummen har ynglet på Als 1957; jeg anser det for tvivlsomt.

Aftnerne 16. og 17. maj tilbragte jeg ved den vestlige del af Gundsømagle Sø, hvor der er udmærket rørdrumterræn, og

hvor arten ofte er hørt. Jeg hørte ingen pauken ved nogen af disse lejligheder. Men prokurist SIG. BRUHN har senere oplyst, at han omkring 1. maj 1957 hørte Rørdrummens stemme her. Om det har været en ynglefugl eller ej, får stå hen.

20. maj tilbragte jeg ved Maribosøerne, hvor jeg navnlig havde opmærksomheden henvendt på den østlige del af Maribo Søundersø. Godsejer E. MARCHER, Søholt, og fisker E. JENSEN, Romsø (Nordenden af Dornæs) angav, at de havde hørt Rørdrummen sidst i april 1957, men ikke siden. Der er gode rørdrumterræner ved de bredder af Maribo Søundersø, som hører under Søholt og Engestofte, samt ved den nordvestlige del af Røgbølle Sø, der hører under Lungholm. Aftentimerne tilbragte jeg sidstnævnte sted; en umiddelbart i nærheden boende mand kendte hverken fuglen eller lyden. Jeg hørte ingen Rørdrum denne dag. På direkte henvendelse svarede LINDHARD HANSEN (brev af 6. december 1957), at han intet kunde oplyse om Rørdrummer på Lolland 1957. Jeg tvivler om, at arten har ynglet her dette år.

26. maj ankom jeg til Stadil Fjord. Jeg besøgte først østkysten af søen omkring vadestedet til Hindø, men fandt terrænet uegnet til Rørdrum; en lokal mand bekræftede også, at fuglen ikke fandtes der. Folk ved Stadil kirke besvarede min forespørgsel med, at man havde hørt pauken sidst i april 1957, men ikke siden. Jeg kørte nu ud ad vejen til Stadilø og standsede for at syne terrænet. Vandfladen i Vest Stadil Fjords sydlige dyb var indskrænket til en brøkdæl af sit tidligere areal. De rørbevoksninger, som ikke var fræset op, lå knastørre og uden fugleliv. Hvor Rørdrummen før paukede, var der for at benytte ornithologisk terminologi skabt terræn for Præstekraver, Toplærker og Markpibere; jeg iagttog dog ingen af disse fugle, men tænkte uvilkårlig på det ørkenterræn, hvor i alt fald de to sidste former egentlig hører hjemme. Jeg så ingen Brushaner, Kobbersnepper eller Sortterner; deres muligheder var ødelagt.

Jeg aflagde et kort besøg ved pumpestationen på Stadilø, hvor vandstanden i Vest Stadil Fjord reguleres. Her angav man, at Rørdrummen var hørt tidligere på året, vel i den vestlige vig af selve Stadil Fjord. Her lå en snes Knopsvaner, et par Troldænder og nogle Toppede Lappedykkere.

Jeg fortsatte op langs vestsiden af Vest Stadil Fjords sydlige dyb, og næste morgen, 27. maj, besøgte jeg den nordlige del af dette dyb. Jordarbejdet var ikke begyndt her endnu. Et par Strandskader og et par Store Præstekraver løb omkring uden for bredbevoksningen på den endnu fugtige søbund; for dem var terrænet ideelt.

Jeg tilbragte derefter nogle timer nord for tværvejen ud over Vest Stadil Fjord, ved det mellemste og det nordlige dyb eller rettere, hvor de havde været. Jeg fulgte bl. a. afvandingskanalen, der begynder ved det nordlige dyb, og fortsatte et stykke mod nord til ud for Vedersø. Vandet i afvandingskanalen stod 10–15 cm under bunden af den tilgrænsende del af det nordlige dyb; men i dettes vestlige del stod endnu lidt vand, hvor jeg hørte en del tudser kvække. På det mellemste dybs tidligere plads var der 2 ret store pytter med ganske få cm vand. Af fugle var 60–70 unge Svartbager og enkelte Sølvmåger beskæftiget med at hakke de talrige, endnu levende muslinger op af det faste, men endnu fugtige bundlag. Fiskebestanden var opbrugt; tørre skeletter af aborrer og små brasen vidnede om, at den havde eksisteret. Rørskovene var tørre og døende; traktorsporene ud igennem dem understregede yderligere menneskenes virksomhed. Et enkelt par Rørhøge holdt stadig til nord for det nordlige dyb; jeg véd ikke, om det havde yngel. Jeg traf også et par Hede høge her og fandt deres rede; terrænet passede godt for denne art.

De kommende år vil vise, hvad der kommer ud af Vest Stadil Fjords afvanding. Det turde vel snart være et spørgsmål, hvor meget ferskvand det kan gå at tage fra grundvandet og pumpe ud i havet, specielt når det drejer sig om en så mager egn som her; men de, der har taget initiativet til og ansvaret for arbejdet, har ment, at den investerede kapital kan forrentes gennem landbrugsmæssige indvindinger, og derfor må instanser der anses for ikke-sagkyndige, bøje sig, hvor nødtigt de end gør det. Fremtiden vil også vise, om Vest Stadil Fjords rolle som fuglelokalitet er totalt udspillet, eller om den blot er forringet. I sommeren 1957 var alt total ødelæggelse; men hvor landbrugsmaskinerne ikke kommer, vil en naturlig vegetation igen kunne dække jorden. Rørskoven vil dog ikke kunne vokse frem, hvor heste og kreaturer har adgang til søbredden, for

bunden er fast nok til at bære dyrene, og de vil æde praktisk taget hver spire, som bryder frem. Med enge helt til vandkanten vil det således intet betyde for de rørboende fugle, der hidtil har gjort Vest Stadil Fjord berømt i ornithologisk henseende, at der er 1 m vand tilbage i det sydlige dyb. Det vil blive en rastplads for andefugle i træktiden, men ikke yngleplads for Rørdrum og Sorthalset Lappedykker. Sortternen vil lettere kunne finde en eller anden våd eng, hvor den kan ruge. Under alle omstændigheder vil det være af interesse at følge udviklingen i terrænet øst for Husby Klit, hvad enten det helt skifter karakter, eller det bliver til en formindsket udgave af det Vest Stadil Fjord, vi har kendt.

27. maj besøgte jeg endvidere Nørresø og *Husby Sø*. En mand ved Vedersø kendte Rørdrummen fra Stadil, men ikke fra Nørresø. Jeg så heller ikke terræn her, som jeg vilde betegne som egnet for Rørdrum. Et par timer hen på eftermiddagen opholdt jeg mig ved den sydlige del af Husby Sø; men heller ikke her så jeg godt terræn for Rørdrum, hvorfor jeg forlod stedet. Senere har imidlertid læge L. FERDINAND meddelt mig, at han ca. 6. juni hørte Rørdrum i den nord-østlige del af Husby Sø, hvor jeg ikke har været.

Om aftenen 27. maj aflagde jeg et kort besøg ved *Felsted Kog*, hvor opsynsmand E. GALSGÅRD meddelte, at 1 Rørdrum havde pauket regelmæssigt i terrænet ud for Ulfborg. Der var kun den samme, hvilket for så vidt undrede mig, da jeg havde overvejet muligheden af, at Rørdrummer fra Vest Stadil Fjord kunde have søgt til Felsted Kog. Jeg hørte ikke fuglen.

I dagene 30. maj–1. juni opholdt jeg mig ved *Vejlerne i Hanherred*, hvor Rørdrummen stadig er nogenlunde talstærk. Alle, der bor i nærheden af Vejlernes rørskov, kender fuglen efter lyden; men langt fra alle har klar forestilling om, hvordan den ser ud. Svarene på forespørgsler til forskellige mennesker, jeg traf i terrænet, understregede, at Rørdrummens pauken er en så ejendommelig og iørefaldende lyd, at den lige så lidt som Gøgens kukken kan overhøres af dem, der færdes, hvor den forekommer.

Jeg traf paukende ♂♂ 4 steder ved Vejlerne, og det ene sted, ved den nordøstlige del af Østerild Fjord, så jeg om aftenen 31. maj en Rørdrum komme flyvende og kaste sig i Rør-

skoven. Jeg gik ud til stedet, men fik ingen fugl på vingerne og fandt heller ingen rede; jeg måtte forøvrigt ret hurtigt opgive videre eftersøgning, da det var ved at blive mørkt. Fuglen var antagelig en ♀; en ♂ paukede nu og da et par hundrede m fra det pågældende sted.

Af de andre 3 paukende ♂♂, som jeg konstaterede, stod de 2 på hver sin side af Tømmerby Fjord, henholdsvis nord for Vesløs om aftenen 30. maj og syd for Langvad midt på formiddagen 1. juni. Endelig paukede en ♂ ivrigt trods blæst og regn ved nordenden af Selbjerg Vejle 31. maj kl. 6–10.

Endvidere fik jeg meddelelse fra lokale folk om regelmæssig pauken ved Hovsør, Glombæk og østsiden af Bygholm Vejle ud for Torup Holme. Sammenholdes dette med mine egne fund, anser jeg det for nogenlunde godtgjort, at Vejlerne i alle tilfælde har huset ca. 7 paukende rørdrumhanner i foråret 1957 og formentlig et lignende antal ♀♀; men jeg tager ikke i betænkning at beregne Vejlernes samlede rørdrumbestand 1957 til 9–10 par, idet jeg ikke havde mulighed for at besøge samtlige egnede steder i den begrænsede tid, der stod til rådighed.

For at give en oversigt over Rørdrummens livsmuligheder i Vejlerne skal disse herefter nævnes enkeltvis med angivelse af rørskovenes placering, for så vidt jeg under mit besøg 1957 bedømte dem som egnede til at huse 1 eller flere rørdrumpar. Værdierne i () er det antal par, som efter mit skøn kan findes i det pågældende område.

Lønnerup Fjord: Uden interesse i denne forbindelse. Der er enge til vandkanten og udtørringsarbejder stod på i områdets nordvestlige del 1957. (0 par.)

Østerild Fjord: Godt rørdrumterræn ved Hovsør og ved den nordøstlige del af fjorden. (2 par.)

Arup Vejle: Ingen rørdrumterræner; engene går til vandkanten. (0 par.)

Vesløs Vejle: Bredvegetation findes. Kun studeret på afstand. (0 par.)

Tømmerby Fjord: Fortrinligt rørdrumterræn langs praktisk taget hele bredden. (3–4 par.)

Lund Fjord: Kun sydøsthjørnet brugbart. (0 par.)

Han Vejle: God bredvegetation, men muligvis for urolig på grund af jernbanekørsel og anden trafik. (0 par.)

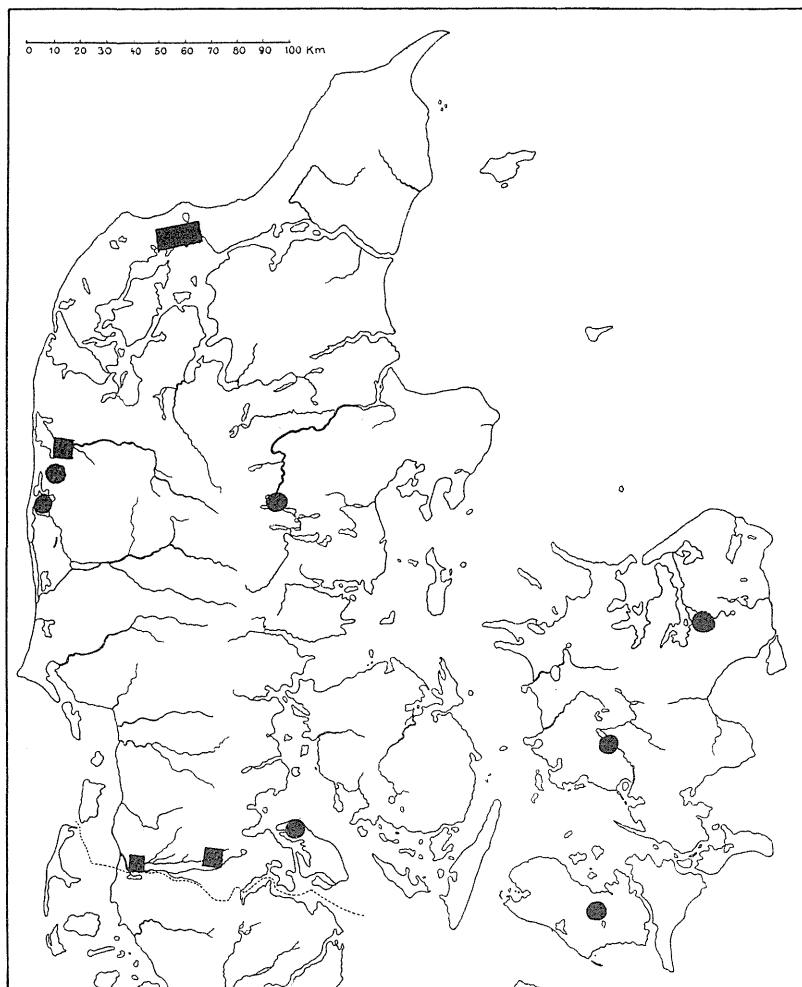

Fig. 1. Rørdrummer i Danmark 1957. Rektangulær figur angiver yngleområde for en ret talstærk rørdrumbestand, sandsynligvis 9-10 par. Kvadraterne angiver 1 eller højst 2 ynglepar, cirklerne enkelttagttagelser, der næppe har været af ynglefugle.

Fig. 1. Bitterns in Denmark 1957. Rectangular figure indicate breeding grounds of a fairly good population of probably nine to ten pairs. The quadrates show places where one or at most two pairs may have bred 1957. Circular dots mean records of single birds most likely not breeding.

Selbjerg Vejle: Nordsiden og sydvesthjørnet med gode rørskov. (2 par.)

Glombæk: Fortrinligt rørdrumterræn. (1 par.)

Bygholm Vejle: Godt terræn langs østsiden. (1 par.)

For hele landet får man således følgende, nogenlunde sandsynlige tal: Vejlerne 9–10, Felsted Kog 1, Tinglev Sø 1, Vidåen 1–2, samt lidt mere tvivlsomme forekomster, idet jeg kun regner med, at det drejer sig om enlige ♂♂ i Husby Sø, på det nordlige Als, ved Maribo Sønderø og i Gundsømagle Sø; se fig. 1. I alt vil jeg sætte den samlede danske rørdrumbestand 1957 til højst 15 par; men undgår arten ekstraordinære tab på grund af sene vintre, vil den sikkert kunne komme op på både 25 og 30 par i hele Danmark, også efter at et af dens bedste terræner her i landet, Vest Stadil Fjord, er gået tabt. I dag er Vejlerne i Hanherred uden sammenligning Danmarks vigtigste yngleplads for Rørdrum; men også Tinglev Sø og Vidåen mellem Møllehus og Rudbøl Sø er meget værdifulde til trods for terrænernes forholdsvis ringe udstrækning. De derværende Rørdrummer kan betragtes som en integrerende del af den antagelig ikke helt ringe bestand i Sydslesvig. Jeg tænker her navnlig på mulighederne i Gudskog og Avntoft Søer, der har afløb gennem Vidåen. Terrænerne på Als vil formentlig også kunne befolkes påny gennem indvandring fra Sydslesvig. Af de tilbageværende terræner i Ringkøbing amt skulde i alle tilfælde Felsted Kog nok kunne huse ynglende Rørdrummer, hvis den blot undgår at blive udtørret. På Lolland har Rørdrummen sandsynligvis hverken ynglet 1956 eller 1957; men terrænerne ved Maribosøerne er gode nok, så arten kan komme igen.

I Meddelelse nr. 5, udsendt i august 1957, anmodede jeg D. O. F.s medlemmer om iagttagelser af Rørdrummer dette år. Jeg fik svar fra professorinde E. OLUF THOMSEN (brev af 3. oktober 1957), der iagttog en Rørdrum ved Sejs, Silkeborgsøerne, 7. august 1957; meddelelsen lyder i uddrag: » . . . så godt som hele fuglen var synlig og uforstyrret, da vi sejlede der forbi . . . Ved samtale med bådfører ANDERSEN, Hjejlen, fortalte han, at han observerede den nogle gange samme sted, tydeligst d. 14. aug. Han havde tidligere år set Rørdrum sammesteds.« Datoen er så sen, at iagttagelsen ikke borger

for yngleforekomst; måske var det en omflakkende fugl fra Vest Stadil Fjord. Endvidere nævner fotograf Sv. JACOBSEN (mundtlig meddelelse), at Rørdrummen er set ved Tjustrup-Bavelse Søer gentagne gange i løbet af efteråret 1957, dog ikke af ham selv.

Selv om Rørdrummens stilling som dansk ynglefugl ikke kan kaldes direkte truet, er arten så fåtalling, at den kræver den allerstørste opmærksomhed. Af »naturlige« fjender har den praktisk taget ingen i Danmark. Under andejagter vil en og anden Rørdrum komme for, når den letter for den søgende hund; men enhver kyndig jæger vil være klar over, at fuglen er fredet. En streng og sen vinter kan have sin indflydelse; men den er en naturligt begrænsende faktor, som rørdrumbestanden skal kunne tåle, hvis den ellers er livskraftig nok til at leve her. Den største fare for Rørdrummens fortsatte tilstedeværelse som ynglefugl er i landet truer fra de lovlige instanser, der har til opgave at udtørre dens tilholdssteder.

SUMMARY IN ENGLISH

The Status of the Bittern (*Botaurus stellaris* L.) in Denmark 1957.

The Danish population of Bittern is estimated to at most 15 "pairs" or perhaps better to about 30 individuals. Probably, however, this figure is subnormal. The normal figure might be higher, but starved birds which were found during or after a period of severe frost in the early 1956 indicate that abnormal losses have occurred this year, when the winter was very late. Remarks are made about drying-out of a bog in West Jutland, where fairly many Bitterns were breeding.